

Udvalget vedrørende Færøske Forhold

**Udvalgsrejse til Færøerne
20.-23. august 2007**

Rejserapport

Pia Larsen (V)
Flemming Damgaard Larsen (V)
Joan Erlandsen (V)
Arne Toft (S)
Lene Hansen (S)
Frank Jensen (S)
Poul Andersen (S)
Anfinn Kallsberg (FF)

Anne Wallberg, sekretariatschef
Hanne Schmidt, kontorfuldmægtig
Trine Toftgaard Lund, fuldmægtig

RESUMÉ

Orientering om aktuelle forhold v/ rigsombudsmand Søren Christensen

Mandag den 20. august

Rigsombudsmand Søren Christensen gav en generel introduktion til den økonomiske og politiske situation på Færøerne.

Der har siden 2005 været en væsentlig økonomisk fremgang og øget økonomisk aktivitet på Færøerne. Ledigheden er i 2007 faldet til rekordlave 1,5 pct., og der er mangel på arbejdskraft inden for bl.a. bygge- og finanssektoren.

I de seneste år har der været markante underskud på handelsbalancen. Økonomien er fortsat ensidig med fokus på fiskeri, og der skåret i tildeling af fiskedage, og flere gydeområder er fredet. Der ses en positiv udvikling på bl.a. det finansielle marked, hvor bankerne Føroya Banki og EIK Banki er blevet børsnoteret i 2007.

Samarbejdet mellem Færøerne og Danmark er i dag særdeles konstruktivt, både politisk og administrativt. Overtagelsesloven har udmøntet sig i markante resultater. Eksempelvis har Færøerne nu overtaget det civile beredskab, lufthavnen i Vágur og senest Folkekirken.

Møde med Lagtingets Udlandsudvalg

Mandag den 20. august

Formanden for Langtingets Udlandsudvalg, Johan Dahl, orienterede indledningsvist om den 'varme' økonomi på Færøerne. Der er særligt inden for bygge- og finanssektoren opstået et lønpres, og derfor ønsker Færøerne, at det skal gøres nemmere for færøske virksomheder at importere arbejdskraft fra EU.

Formanden for Udlandsudvalget fremhævede desuden, at Færøerne ønsker at indgå i EU's forskningssamarbejde på lige fod med EU-medlemslandene. Der har tidligere været uformelle drøftelser af spørgsmålet, og der er nu behov for nogle tekniske afklaringer. Rigsombudet anførte, at det gerne – med henblik på den tekniske forberedelse af en eventuel ansøgning – vil være behjælpelig med at formidle en kontakt til Undervisningsministeriet i Danmark.

Færøerne vil ligeledes gerne indgå som medlem af Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd på lige fod med Danmark og andre selvstændige stater. Danmarks fortolkning af Grundlovens § 19 blev drøftet i den forbindelse.

Handelsaftalen mellem Færøerne og Island blev også drøftet. Ifølge Udlandsudvalget giver handelsaftalen Færøerne en bedre mulighed for at deltage i den globale økonomi, men den har primært ført til islandske investeringer i færøsk industri og endnu kun et meget begrænset antal investeringer den anden vej.

Udlandsudvalget orienterede om et nyt forslag om at gøre Færøerne til én valgkreds. Forslaget er blevet positivt modtaget i den færøske befolkning, hvor 54 pct. mener, at der alene bør være én valgkreds, mens kun godt 20 pct. er imod.

Endelig blev det på mødet besluttet, at der fremover skal fastsættes temaer/diskussionspunkter forud for de årlige møder mellem Udlandsudvalget og Udvalget vedrørende Færøske Forhold.

Orientering om kommunale forhold v/ Jóan Petur Hentze, Kommunusamskipan Føroya (KSF)

Mandag den 20. august

Antallet af kommuner på Færøerne er i perioden 1951 til 2007 reduceret fra 51 kommuner til 34 kommuner. 5 kommuner har fortsat under 100 indbyggere. I 'Kommunebetænkningen 1997-2001' anbefales det, at landet deles op i 7-9 kommunale enheder, og at befolkningsgrundlaget i hver kommune er mindst 2.000 indbyggere. Der er imidlertid ikke fastsat nogen tidsfrist for kommunesammenlægningerne, og i 2001 blev det ved lagtingslov slået fast, at sammenlægningerne skal være frivillige. Der pågår fortsat stor diskussion om hensigtsmæssigheden af denne frivillighed.

Besøg i bygden Hvalba, torskeopdræt

Tirsdag den 21. august

I Hvalba bruger man torskeyngel fra Færøerne, som har vist sig at være meget bæredygtigt til opdræt. Der har dog været visse begyndervanskeligheder i form af sygdom og lignende. Opdrættet var sat til 10 mio. kr. og støttet af landsstyret med 1 mio. kr.

Orientering om udviklingen på Suderø v/ Dennis Holm, Center for Lokal og Regional

Udvikling

Tirsdag den 21. august

Der bor i alt 4.964 personer på Suderø. Historisk var Suderø den økonomiske dynamo på Færøerne, men andelen af befolkningen, der bor på Suderø, er faldet siden midten af 1930'erne. Krisen i 1990'erne ramte erhvervslivet på Suderø meget hårdt og forstærkede således en i forvejen skæv udvikling.

Det er specielt de yngre årgange – og særligt kvinder – der flytter fra Suderø. I dag er der igen økonomisk fremgang på Suderø, men den øgede beskæftigelse skaber primært flere jobs for ufaglærte, og det er ifølge Dennis Holm ikke vejen frem, hvis øen vil tiltrække flere unge mennesker.

Besøg på Faroe Seafood (fiskefabrik) i Våg

Tirsdag den 21. august

Udvalget fik forevist filetfabrik, hvor en stor del af arbejdskraften er udenlandsk.

Besøg hos Sirri (uldtøj) i Våg

Tirsdag den 21. august

Sirri producerer uldtøj af færøsk uld og design til mange lande i verden. På grund af mangel på arbejdskraft er produktionen flyttet til udlandet.

Møde med lagmand Jóannes Eidesgaard, Lagmandens kontor, Tinganes

Onsdag den 22. august

Lagtingsvalg

Lagmanden nævnte indledningsvist, at det kommende Lagtingsvalg skal afholdes senest 19. januar 2008.

Økonomi

Færøernes økonomi er ifølge lagmanden væsentligt forbedret siden landsstyrekoalitionens tiltræden i 2004. Der er dog opstået flaskehalse inden for særligt byggeriet og det finansielle område, og der er nu efter lagmandens vurdering behov for at bremse lidt op. Regeringen vil i finanslovsforslaget for 2008 komme med forslag til tiltag, der kan dæmpe økonomien.

Forholdet mellem Danmark og Færøerne

Overtagelsesloven er efter lagmandens opfattelse en succes. Loven er et godt redskab, som allerede er anvendt flere gange (Folkekirken, civil beredskab m.v.), og som ifølge lagmanden vil få en fremtrædende rolle i et kommende regeringsgrundlag, hvor man fra færøsk side vil satse på at overtage flere områder.

Lagmanden spurgte til, hvilken mission Udvalget vedr. Færøske Forhold har efter gennemførelsen af overtagelsesloven.

Udvalget vedrørende Færøske Forhold henviste i den forbindelse til, at det – bl.a. som følge af overtagelsesloven og de seneste års generelle udvikling i forholdet mellem Færøerne og Danmark – har ændret status og navn. I dag er der tale om et permanent udvalg, der ligesom Udvalget vedrørende Grønlandske Forhold kan behandle lov- og beslutningsforslag.

Ifølge lagmanden er der indbyggede begrænsninger i rigsfællesskabet, som på sigt kan betyde et mere belastende forhold mellem Færøerne og Danmark, fordi førstnævnte oplever dem som en spændetrøje. Færøerne er forhindret i at blive medlem af forskellige internationale organisationer på grund af Danmarks medlemskab, og derfor er Færøerne et af de mest isolerede lande i Europa.

Det er uheldigt og uholdbart, at Danmark og Færøerne er uenige om fundamentet for rigsfællesskabet, og dette fundament bør tages op til debat. Færøerne mener ikke, at hjemmestyreløven fra 1948 er fulgt med tiden, og derfor bør loven ses efter. Lagmanden henviste

bl.a. til Grønlandsk-dansk selvstyrekommissionen, der formentlig vil være et skridt i retning af at opnå enighed om fundamentet for rigsfællesskabet for så vidt angår Grønland.

En valgkreds

Endelig orienterede lagmanden om et forslag til lagtingslov, der skal gøre Færøerne til én valgkreds. Det er Lagtingets formand, der har fremsat forslaget, og det har stor opbakning i befolkningen.

Besøg på nyt plejehjem i Runavik

Onsdag den 22. august

Plejehjemmet i Runavik er bygget i samarbejde mellem alle bygder på Østerø. Det har 66 faste beboere plus en del aflastningspladser. Plejehjemmet er opdelt i teams med fire beboere, som har tilknyttet fast plejepersonale, fysioterapeut m.v.

Orientering om 'Skalafjordtunnelen' v/ teknisk direktør Dávid Reinert Hansen

Onsdag den 22. august

Det er et privat selskab, der står bag Skalafjordtunnelen mellem Torshavn og Østerø. Tunnelen bliver 11 km lang og kommer til at ligge ca. 200 meter under havets overflade. Byggeriet starter i 2008, og de samlede udgifter forventes at være omkring 1 mia. kr. Der skal anvendes omkring 75 årsværk til byggeriet i de første 3 år.

Det forventes, at omkring 3-4.000 personer i døgnet vil benytte tunnelen i 2012, og at antallet på lidt længere sigt vil stige til omkring 6-7.000 personer i døgnet. Der vil være en brugerbetaling på omkring 50 kr. pr. vej mellem Torshavn og Østerø. Tunnelen vil overgå til offentligt eje efter 25 år.

Orientering den økonomiske udvikling v/ direktør Sigurd Poulsen, Færøernes Landsbank

Torsdag den 23. august

Den færøske økonomi er blandt verdens mindste selvstændige økonomier, men den disponible BNI per capita er blandt de største i verden. Det færøske arbejdsmarked er fleksibelt. Folk skifter mellem at være selvstændige, lønmodtagere, arbejdsløse og arbejde udenlands. Når udbuddet af arbejde falder på Færøerne, flytter folk ud af landet, men de flytter (med forsinkelse) hjem, når der igen kan opnås beskæftigelse. Der er dog stadig forhold, som ifølge landsbankdirektøren begrænser arbejdskraftens bevægelighed, herunder skattnedslag for bestemte brancher (fx fiskeri) og besværlige regler for at rekruttere arbejdskraft uden for Norden til Færøerne.

Arbejdsløsheden har i de senere år ligget på mellem 2 og 5 pct. I 2006 opstod der et lønpres i bygge- og finansindustrien, som nu risikerer at forplante sig til andre brancher (fx højtuddannede medarbejdere i det offentlige). Desuden lægger den manglende koordinering af landsstyrets og kommunernes budgetter pres på arbejdsmarkedet med risiko for inflationspres. Lagtinget og landsstyret bør ifølge landsbankdirektøren arbejde for en bedre koordinering, således at landsstyret og kommunerne kommer til at arbejde inden for aftalte udgiftsrammer.

Orientering om markedsføring af færøsk erhvervsliv og turisme v/ Elin Heinesen, SamVit

Torsdag den 23. august

Organisationen SamVit er resultatet af en sammenlægning af Færøernes Turistråd og Færøernes Eksportråd. SamVit skal ifølge den gældende erhvervs politik fremme udvikling samt yde

rådgivning af færøsk erhvervsliv. Organisationen skal sammen med erhvervslivet stå for kommunikation og markedsføring i forhold til færøske produkter.

Elin Heinesen holdt først en tale over temaet: 'Hvilken rolle kan et lille land som Færøerne spille i en globaliseret verden?'¹ Hun fremhævede bl.a., at den voksende globalisering gør periferien mere interessant, at Færøerne er kontrasternes land - både romantisk og dramatisk, at der er en stærk kulturel identitet på Færøerne, at Færøerne er en smeltedigel af kreativitet, at Færøerne er et teknologisk veludviklet samfund, og at Færøerne simpelthen er IN.

I SamVits strategi for 2008 og frem indgår følgende centrale punkter:

1. Synliggørelse og markedsføring (nationbuilding i samarbejde med Simon Anholt, arbejde for et synligt og spektakulært varetegn til Færøerne, markedsføringskampagne i USA, mediekampagner i udenlandske medier, samling af hjemmesider i forskellige emneportaler m.v.)
2. Rådgivning (Synliggørelse af eksport håndbogen, inspirations workshops, gå-hjem-møder for erhvervslivet m.v.)
3. Netværk (skabe netværk for færing i udlandet, større synliggørelse af kvinder, skabe bedre tilknytning til færøske studerende i udlandet m.v.)
4. Kreative erhverv (oprettelse af MIC – Music Information Center, fremme ny færøsk filmindustri m.v.)
5. Turisme (brugerundersøgelser, kampagner målrettet mere pengestærke turister, udvikle fritidsfiskeri, gøre det mere lukrativt at yde service til turister, forbedre campingmuligheder m.v.)

Orientering om erhvervslivet v/ Bjarni Djurholm, landsstyremand for erhvervsanliggender Torsdag den 23. august

Privatisering

Ifølge landsstyremanden går privatiseringerne på Færøerne ikke hurtigt nok. Der er dog i løbet af 2007 sket en privatisering af bl.a. Atlantic Airways, Liv og Føroya Banki. Derudover forventes Føroya Tele at blive privatiseret i 2008.

Opdræt

Efter en betydelig nedgang i opdrætserhvervet i perioden 2003 til 2006 – primært på grund af sygdom i laksebestanden – går udviklingen igen i den rigtige retning. Væksten skyldes bl.a. lave produktionsomkostninger, lav dødelighed, mere professionelle opdrættere, braklægning og sygdomskontrol.

Infrastruktur

På Færøerne er der samfundspolitisk enighed om, at alle egne, hvor det er samfundsøkonomisk ansvarligt, skal have fast vejforbindelse, og at der er en sammenhæng mellem nye linjeføringer og egnsudvikling, både på kortere og længere sigt. Med den planlagte 'Skalafjordtunnel' mellem Torshavn og Østerø forbindes 86 pct. af befolkningen i ét vejnet.

Handelsbalancen

¹ Talen kan rekvireres i Udvalgssekretariatet.

De seneste års markante underskud på handelsbalancen er ifølge landsstyremanden overvurderede. En del af indtjeningen fra turisme, transport, IT m.v. indgår ikke i statistikken, som den ser ud i dag, og af den grund undervurderer man den øgede differentiering af færøsk økonomi.